

Závěrečné stanovisko s návrhem opatření k nápravě ve věci nepovolení přerušení výkonu trestu k účasti na pohřbu

A. Závěry šetření

Pan A. A. (dále jen „stěžovatel“) si stěžoval na to, že mu Věznice Znojmo neumožnila opustit věznici za účelem účasti na pohřbu bratra.

Šetřením jsem dospěla k závěru, že věznice pochybila. Právo účastnit se pohřbu člena rodiny totiž spadá pod ochranu čl. 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) – právo na nezasahování do soukromého a rodinného života. Pakliže věznice do tohoto práva zasáhne, musí svůj zásah dostatečně a přesvědčivě odůvodnit.

Zjistila jsem, že ředitelka věznice své zamítavé rozhodnutí zdůvodnila typem trestné činnosti stěžovatele, tím, že není pracovně zařazen a dále pouze obecným poukazem na problémy s alkoholem a drogami. Nezohlednila pozitivní hodnocení stěžovatele v průběhu výkonu trestu odnětí svobody ve věznici. Stěžovatel neobdržel žádné zdůvodnění zamítavého rozhodnutí, pouze podepsal, že byl s rozhodnutím seznámen.

Věznice tak porušila právo stěžovatele na soukromý a rodinný život tím, že mu nepovolila opustit věznici v souvislosti s pohřbem bratra v situaci, kdy je ve věznici ukázněný, je zařazen v 1. PSVD¹ a plní program zacházení. Obecné odůvodnění rozhodnutí (viz výše), jsem nepovažovala za dostačující. Za pochybení jsem označila i to, že věznice stěžovatele neseznámila s důvody zamítnutí žádosti. V podrobnostech viz zprávu ze dne 29. 4. 2016.

B. Vyjádření věznice

Ředitelka věznice své vyjádření ke zprávě o šetření zaslala dne 31. 5. 2016. Uvedla, že se s mými závěry a hodnocením neztotožňuje a je přesvědčena o tom, že věznice v daném případě nepochybila.

Ředitelka věznice uvádí, že právo na přerušení výkonu trestu není nárokové a rozhodnutí o něm je plně v kompetenci ředitele věznice. Návrh stěžovatele byl posouzen odbornou komisí, která rozhodla v poměru 9:2 pro zamítnutí jeho žádosti. Uvedený postup byl dle ředitelky věznice plně v souladu s Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod, Listinou základních práv a svobod, ustanovením § 56 odst. 2 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů, nařízením generálního ředitele VSČR č. 69/2013, jakož i s evropskými vězeňskými pravidly a standardními minimálními pravidly pro zacházení s vězni. Ve svém vyjádření ředitelka uvedla, že evropská vězeňská pravidla jsou doporučující, nikoliv závazná, ale i přesto považuje nedoporučení přerušení výkonu trestu stěžovateli ze strany členů odborné komise za dostatečnou okolnost i ve smyslu doporučení těchto pravidel.

Ředitelka věznice dále odkazuje na rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) ve věci Giszczak proti Polsku, na něž jsem poukazovala ve zprávě o šetření. Ředitelka

1 prostupná skupina vnitřní diferenciacce

poukazuje na odlišnou právní úpravu přerušení výkonu trestu odnětí svobody v České republice a v Polsku. Uvádí, že „v případě Polska je možnost opuštění věznice za přítomnosti eskorty nebo jiné zodpovědné osoby upravena zákonem a vzhledem k tomu bylo konstatováno porušení čl. 8 Úmluvy. Česká republika však tuto úpravu v právních normách upravujících výkon trestu odnětí svobody ani v trestním řádu pro přerušení výkonu trestu odnětí svobody nebo opuštění věznice nemá.“ Dále uvádí, že „čl. 8 Úmluvy nezajišťuje osobě zbavené osobní svobody bezpodmínečně právo opustit ústav pro výkon trestu odnětí svobody z důvodu účasti na pohřbu příbuzného. Záleží na vnitrostátních orgánech, zda žádosti vyhoví. S přihlédnutím k míře posuzovací volnosti smluvních států je toto hodnocení omezeno posouzením dotčeného opatření v kontextu stěžovatelských práv vyplývajících z Úmluvy.“

Ředitelka dále sdělila, že „v případě neschválení návrhu na povolení opuštění věznice je rozhodnutí ředitele věznice uvedeno na samotném návrhu a jiné rozhodnutí se nevydává. Ředitel věznice nemá podle právních norem upravujících výkon trestu odnětí svobody povinnost odůvodňovat odsouzenému důvody neschválení. Tuto povinnost nemá ani vůči členům odborné komise, pokud i v případě jejich doporučení návrh z nějakého důvodu neschválí. Nejedná se o libovůli ale o rozhodovací pravomoc ředitele věznic, která nepodléhá přezkumnému řízení soudem tak, jako ve vymezených případech u kázeňského řízení. Až rozhodnutí o povolení opustit věznici se vydává jako rozhodnutí ředitele věznice s uvedením konkrétního druhu povolení opustit věznici, přičemž se jedná o veřejnou listinu, kterou odsouzený prokazuje svou totožnost při realizaci povolení opustit věznici, ale pouze v případě, že došlo ke schválení návrhu na přerušení výkonu trestu. Zde již je na rozhodnutí uvedeno i odůvodnění.“

Ředitelka věznice rovněž uvádí, že „členové odborné komise jsou povinni využívat všech dostupných informací o odsouzeném, jejich osobních spisů, osobních karet, indexu útěkářů a nebezpečných osob, jakož i individuálních písemností a poznatků a projednání návrhu vzájemně konzultují. Vzhledem k tomu není důvod k další bližší specifikaci v odůvodnění rozhodnutí, než která byla uvedena.“

Ředitelka věznice dále specifikuje, proč nevyhověla žádosti stěžovatele.

- K nemožnosti pracovního zařazení: „Jeho pracovní nezařazení nespočívá v tom, že by nemohl být pracovníně zařazen, ale nesplňuje podmínky pro pracovní zařazení a to zejména z důvodu, že nelze předpokládat, že z jeho strany nedojde ke zneužití tohoto pracovního zařazení. Vzhledem k tomu, že nelze předpokládat, že nedojde ke zneužití pohybu při pracovním zařazení, tak analogicky nelze tuto okolnost vyloučit ani při přerušení výkonu trestu odnětí svobody.“
- K typu trestné činnosti a problémům s alkoholem a drogami: „Typ trestné činnosti ods. A. je různorodý, ale zejména násilného charakteru včetně ublížení na zdraví. V jeho případě však ve spojení s drogami nebo alkoholem vzhledem k jeho osobě, kdy by mohl tímto způsobem řešit své psychické problémy, tak nelze vyloučit v případě přerušení výkonu trestu opětovné porušování práv a svobod jiných spočívající v páčání další trestné činnosti včetně nevrácení se zpět do věznice. Nelze rovněž opominout recidivu jeho trestné činnosti a opakovaný výkon trestu odnětí svobody. To, zda měl problémy s alkoholem a drogami ve věznici nebo před nástupem výkonu trestu není rozhodující.“

Ředitelka věznice se dále vyjádřila k možnosti účasti stěžovatele na pohřbu bratra v doprovodu zaměstnanců vězeňské služby. „Účast zaměstnance při akcích mimo věznici je stanoveno pro typ věznice s ostrahou pouze v § 53 odst. 6 vyhlášky č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu. V jiných případech není podle právních norem upravujících výkon trestu odnětí svobody možný, a tudíž nelze vázat v případě obavy povolení přerušení výkonu trestu na doprovod zaměstnance. Nelze v tomto případě provést rovněž eskortu tak, jak je tato možnost upravena zákonem v Polsku.“

Závěrem ředitelka uvádí, že se neztotožňuje s mým konstatováním pochybení spočívajícího v nepovolení opuštění věznice stěžovateli v souvislosti s pohřbem bratra a v absenci dostatečného odůvodnění zamítnutí jeho žádosti a trvá na tom, že bylo postupováno v souladu se zákonem a k porušení práv stěžovatele nedošlo.

Na samotný závěr svého vyjádření ředitelka poukazuje na šetření veřejného ochránce práv JUDr. Otakara Motejla ze dne 21. 7. 2009, sp. zn. 7047/2008/VOP/MBL v obdobném případě, kdy ochránce konstatoval, že nedošlo k pochybení na straně Vězeňské služby ČR.

C. Závěrečné hodnocení

C.1 Omezení práva na soukromý a rodinný život

Evropský soud pro lidská práva ve své judikatuře konstantně uvádí, že každý zásah do práva na soukromý a rodinný život musí být dán na základě zákona (1. podmínka), musí sledovat legitimní cíl (2. podmínka) a musí být nezbytný k dosažení tohoto legitimního cíle (3. podmínka).

C.1.1 Zákonnost

Ředitelka věznice trvá na tom, že nebylo porušeno právo stěžovatele na soukromý a rodinný život, neboť neschválení návrhu na přerušení výkonu trestu a rozhodnutí bylo v souladu se zákonem.

Nezpochybnila jsem, že právo odsouzeného na opuštění věznice není nárokové. Ustanovení § 56 odst. 2 zákona o výkonu trestu odnětí svobody praví, že „pro naléhavé rodinné důvody **může** ředitel věznice přerušit odsouzenému výkon trestu až na 10 dnů během kalendářního roku.“ Opakuji tedy, že rozhodnutí věznice nebylo nezákonné.

Ani v citovaném rozhodnutí Giszczak proti Polsku ostatně ESLP nezpochybnil zákonost opatření věznice, kterým stěžovateli neumožnila opustit věznici.

Výše jsem uvedla, že každý zásah do práva na soukromý a rodinný život musí splňovat nejen podmínku zákonitosti, ale musí též sledovat legitimní cíl a legitimního cíle musí dosahovat nezbytnými prostředky. Jinak řečeno, nestačí konstatovat, že nebylo porušeno základní právo člověka, protože nebyl porušen zákon. Takové zjednodušení by vykazovalo znaky přepjatého formalismu, který není slučitelný s existencí hodnotově orientovaného právního státu.

C.1.2 Legitimita

Ve věci Giszczak proti Polsku věznice nepovolila odsouzenému opustit věznici z obavy, že toho zneužije.² ESLP tento důvod akceptoval a uvedl, že neumožnění opustit věznici sleduje legitimní cíl, kterým je ochrana veřejné bezpečnosti, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti.

Ředitelka věznice namítla, že v případě přerušení výkonu trestu stěžovateli nelze vyloučit opětovné porušování práv a svobod jiných spočívající v páchání další trestné činnosti včetně nenavrácení se zpět do věznice. Dodala: „*Ochranu před pachateli trestných činů a zabránění jim v dalším páchání trestné činnosti a tím i ochranu práv a svobod jiných pokládám za dostatečný legitimní cíl pro nepovolení přerušení výkonu trestu odnětí svobody odsouzeným a nikoliv pouze obavu, která musí být dle Vašeho hodnocení dostatečně odůvodněna ...*“.

S vyjádřením ředitelky věznice se mohu ztotožnit do té míry, že ochrana veřejnosti před pachateli trestných činů a zabránění jim v dalším páchání trestné činnosti je dostatečný legitimní cíl pro nepovolení přerušení výkonu trestu odnětí svobody odsouzeným. Pakliže tedy věznice nepovolila stěžovateli opuštění věznice s odkazem na ochranu veřejné bezpečnosti, pořádku a předcházení zločinnosti (čl. 8 odst. 2 Úmluvy), pak se jedná o legitimní cíl a věznici to nemohu vyčítat.

Ani konstatování legitimního cíle však samo o sobě nestačí. Aby bylo možné zasáhnout do práva na soukromý a rodinný život, musí být splněna rovněž 3. podmínka, tedy, že zamítnutí žádosti stěžovatele o přerušení výkonu trestu je nezbytné pro ochranu veřejné bezpečnosti, pořádku a předcházení zločinnosti.

C.1.3 Nezbytnost

Otázce nezbytnosti se ESLP věnoval ve věci *Dudgeon v. Spojené království*, kde uvedl, že „*nezbytné v tomto kontextu nemá flexibilitu výrazů jako užitečné, rozumné, nebo žádoucí, ale implikuje existenci naléhavé společenské potřeby pro daný zásah*“.³

Dále ESLP uvedl, že „*pojem nezbytnosti implikuje, že zásah odpovídá naléhavé společenské potřebě, a zejména, že je proporcionální sledovanému legitimnímu cíli*“.⁴

Nepovolení opuštění věznice tedy musí reagovat na faktickou hrozbu pro veřejnou bezpečnost, pořádek a předcházení zločinnosti. V situaci, kdy není nezbytnost prokázána, nelze veřejný zájem *a priori* upřednostňovat před základními právy a svobodami jedince. V pochybnostech, zda má převážet veřejný zájem nebo základní právo či svoboda jedince, je

2 V případě účasti odsouzeného na pohřbu své dcery projevovала věznice obavu, že odsouzený se pokusí o útěk, pakliže nebudou přijata žádná bezpečnostní opatření.

3 Kmec, J., Kosař, D., Kratochvíl, J., Bobek, M. Evropská úmluva o lidských právech. Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 884.

4 Viz rozhodnutí ESLP ve věci *Olsson v. Švédsko*, tamtéž, s. 885.

nutné aplikovat výklad *in favorem libertatis* a upřednostnit základní právo a svobodu jedince.⁵

Ve věci Giszczak proti Polsku věznice jako důvody uvedla, že odsouzený je aktivní ve vězeňské subkultuře, je hrubý na příslušníky, byl odsouzen za závažný trestný čin (podněcování k vraždě) a má dlouhý trest. ESLP tyto důvody shledal jako nepřesvědčivé.

Ředitelka věznice při svém rozhodování vyšla z návrhu odborné komise a své zamítavé rozhodnutí odůvodnila následovně: „*odsouzený není pracovně zařazen, vzhledem k jeho typu trestné činnosti, problémům s alkoholem a drogami odsouzený neskýtá záruky bezproblémového průběhu PVTOS a návratu z něj.*“

Ve zprávě jsem uvedla, že ředitelka věznice nespecifikovala, jaký konkrétní typ trestné činnosti neskýtá záruky bezproblémového přerušení výkonu trestu a návratu do výkonu trestu. Není dále jasné, jak pracovní nezařazení vzbuzuje riziko, že se stěžovatel nevrátí do věznice nebo účasti na pohřbu jinak zneužije. Pokud jde o jeho problémy s alkoholem a drogami, pak není jasné, zda tím ředitelka myslela jeho drogovou a alkoholovou minulost nebo má problémy s drogami a alkoholem i v průběhu výkonu trestu ve věznici. V každém případě z tohoto odůvodnění není patrné, jak jeho případné problémy s drogami a alkoholem zvyšují riziko, že opuštění věznice zneužije.

Ředitelka věznice vůbec nezohlednila skutečnosti, které uvádí vychovatel ve svém návrhu na povolení opustit věznici, kde vychovatel výslovně poukazuje na bezproblémový průběh výkonu trestu, plnění programu zacházení, slušné chování, kázeňské odměny, žádný kázeňský postih, 1. PSVD, aktivní a iniciativní přístup k plnění pracovních povinností, dobré rodinné a sociální zázemí atd.

Ve svém vyjádření ředitelka doplnila, že stěžovatel není pracovně zařazen, protože nelze předpokládat, že nezneužije pracovního zařazení. A dodala: „*Vzhledem k tomu, že nelze předpokládat, že nedojde ke zneužití pohybu při pracovním zařazení, tak analogicky nelze tuto okolnost vyloučit ani při přerušení výkonu trestu odnětí svobody.*“

Neobjasnila však důvodnost obav ze zneužití pracovního zařazení. Zneužil již v minulosti stěžovatel pracovní zařazení? Uprchl ze zaměstnání na nestřeženém pracovišti? Pokud by tomu tak bylo, mohla bych zřejmě sdílet obavy ředitelky, že stěžovatel opětovně důvěry zneužije a z účasti na pohřbu se nevrátí nebo bude páchat trestnou činnost. Pouhé konstatování, že neumožnění pracovního zařazení analogicky odůvodňuje neumožnění opuštění věznice, však považuji za nepřesvědčivé.

Dále ředitelka uvádí, že typ trestné činnosti stěžovatele je opakovaný a různorodý a je zejména násilného charakteru, včetně ublížení na zdraví. Dále poukazuje na riziko zneužití alkoholu během přerušení výkonu trestu, což by mohlo vést k opětovnému porušování práv a svobod jiných spočívající v páchání další trestné činnosti včetně nenavrácení se zpět

5 Wagnerová, E., Šimíček, V., Langášek, T., Pospíšil, I. a kol. Listina základních práv a svobod. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 193.

do věznice. Dále ředitelka uvádí, že není rozhodující, zda měl stěžovatel problémy s alkoholem a drogami ve věznici nebo před nástupem výkonu trestu.

Typ trestné činnosti a recidivu stěžovatele je samozřejmě třeba zvažovat a je v pořádku, že věznice tento důvod uvedla. Nesmí však jít o důvod rozhodující, neboť spíše než trestní minulost odsouzeného je třeba zvažovat jeho aktuální chování ve výkonu trestu. Jinými slovy, jeho trestní minulost by měla být vykládána v kontextu jeho chování ve výkonu trestu. Mělo by být posuzováno, zda aktuální chování odsouzeného svědčí o tom, že získal náhled na svou trestnou činnost, svých skutků lituje, nebo zda naopak v protiprávní činnosti pokračuje v podobě kázeňských přestupků, neochotě spolupracovat apod. V daném případě však aktuální chování stěžovatele ve věznici nebylo zohledněno vůbec, a to přesto, že sám vychovatel poukázal na bezproblémový průběh výkonu trestu, plnění programu zacházení, slušné chování, kázeňské odměny, žádný kázeňský postih, 1. PSVD, aktivní a iniciativní přístup k plnění pracovních povinností a dobré rodinné a sociální zázemí. Argumentaci trestnou minulostí stěžovatele proto nepovažuji rozhodující a za přesvědčivou.

Dále ředitelka bez bližších informací a vysvětlení poukázala na problém stěžovatele s alkoholem a drogami. Zneužíval stěžovatel ve věznici návykové látky? Je natolik závislý, že by okamžitě po opuštění věznice začal zneužívat drogy a alkohol? Řešil v minulosti své zvýšené psychické vypětí návykovými látkami? Ředitelka je nadto přesvědčena, že není rozhodující, zda měl problémy s alkoholem a drogami ve věznici nebo před nástupem výkonu trestu. S tímto konstatováním se nemohu ztotožnit, neboť pro posouzení rizika zneužití návykových látek v průběhu přerušení výkonu trestu je zásadní, kdy a v jakém rozsahu stěžovatel návykové látky zneužíval. Pakliže věznice neposkytla žádné bližší vysvětlení toho, co znamená „problém s alkoholem a drogami“ a jak konkrétně ohrožuje bezproblémový průběh přerušení výkonu trestu a návrat z něj, nepovažuji ani tento důvod za přesvědčivý.

Věznice tedy nepředložila přesvědčivé důvody, které by ospravedlňovaly zásah do práva stěžovatele na soukromý a rodinný život. Z provedeného dokazování nevyplývá, že by stěžovatel problémovým odsouzeným, naopak se jeví (vycházím především z hodnocení stěžovatele vychovatelem), že stěžovatel plní program zacházení, není konfliktní a svým chováním naplňuje účel výkonu trestu odnětí svobody. Krátkodobým přerušením výkonu trestu za účelem účasti na bratrově pohřbu by tak věznice mohla odsouzenému vyslat jasný signál, že mu důvěřuje a přenáší na něj odpovědnost za jeho skutky, což by mělo být ostatně úkolem věznice - odsouzené pravidelně testovat a připravovat je na soběstačný a poctivý život po propuštění. Pakliže by odsouzený důvěru zklamal, bylo by logické vůči němu následně uplatnit odpovídající opatření.

Hodnotím-li tedy, zda zamítnutí žádosti o opuštění věznice bylo nezbytné k ochraně veřejné bezpečnosti, pořádku a předcházení zločinnosti, pak trvám na tom, že nikoliv.

Pro úplnost poukazuji na již citované rozhodnutí ESLP ve věci Giszczak proti Polsku, v němž ESLP shledal nepřesvědčivost důvodů uváděných věznicí, a to i přesto, že jeden z nich spočíval v hrubém chování odsouzeného vůči příslušníkům.

C.2 Odůvodnění rozhodnutí a návrh odborné komise

Ředitelka věznice sdělila, že členové odborné komise využívají všechny dostupné informace o odsouzeném, a není proto důvod k bližší specifikaci v odůvodnění rozhodnutí, než která byla uvedena. Upozornila, že členové odborné komise jsou zaměstnanci vězeňské služby s dlouholetou praxí ve svých oborech s příslušným odborným vzděláním pro výkon svých profesí a jejich doporučení je tudíž dostatečně kvalifikované z hlediska posouzení odsouzených, včetně predikce. Proto se ředitelka přiklonila k většině hlasů (9:2) a rozhodla v souladu s návrhem odborné komise.

Nezpochybňuji odbornost jednotlivých členů odborné komise. Odborná komise však nemá rozhodovací pravomoc. Odpovědnost za konečné rozhodnutí o povolení nebo nepovolení opuštění věznice nese ředitelka věznice. Ředitelka věznice má široký prostor pro uvážení, jak rozhodne, své rozhodnutí však vždy musí odůvodnit. Souhlasím s ředitelkou věznice, že právní předpisy upravující výkon trestu odnětí svobody explicitně nestanoví povinnost odůvodňovat zamítnutí žádosti odsouzeného o přerušení výkonu trestu, bez odůvodnění však nelze naplnit základní zásady činnosti správních orgánů, totiž zásadu zákazu zneužití správního uvážení (legitimní cíl a nezbytnost) a zásadu legitimního očekávání. Rozhodnutí o nepovolení opustit věznici by mělo být odůvodněno tím spíše, že, jak uvádí ředitelka věznice, rozhodnutí o povolení přerušení výkonu trestu již odůvodnění obsahuje.

C.3 Evropská vězeňská pravidla a standardní minimální pravidla

Ve zprávě jsem uvedla, že doporučení č. 24.7 Evropských vězeňských pravidel uvádí, že *„pokud to okolnosti umožňují, měl by vězeň získat povolení opustit věznici, buď s eskortou nebo sám, z důvodu návštěvy nemocného příbuzného, účasti na pohřbu nebo z jiných humanitárních důvodů.“*

Obdobně stanoví rovněž pravidlo 70 Standardních minimálních pravidel pro zacházení s vězni,⁶ které uvádí, že odsouzenému by mělo být umožněno opustit věznici (s eskortou nebo samostatně), pakliže se jeho příbuzný nebo jiná blízká osoba nachází v kritickém zdravotním stavu nebo se koná její pohřeb.

Ředitelka věznice upozornila, že evropská vězeňská pravidla jsou doporučující, nikoliv závazná. Nedoporučení přerušení výkonu trestu stěžovateli ze strany členů odborné komise však považuje za dostatečnou okolnost i podle těchto pravidel.

Souhlasím s ředitelkou věznice, že evropská vězeňská pravidla, jakož i standardní minimální pravidla, doporučení CPT a další (tzv. měkké právo, neboli soft-law) nejsou z povahy věci právně závazná a vynutitelná. Ústavní soud však například k výkladu prováděnému CPT poznamenal, že se jedná o *„výklad autoritativní, poskytovaný orgánem, který státy zřídily za účelem posílení ochrany osob zbavených svobody před mučením a nelidským či ponižujícím zacházením nebo trestáním ... od výkladu podaného CPT se lze ... odchýlit, avšak taková odchylka musí být velmi důkladně a přesvědčivě odůvodněna. V opačném případě, pokud nějaký orgán veřejné moci relevantní výklad podaný CPT ignoruje či se s ním*

6 UN General Assembly. Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners (Mandela rules). 2015. Dostupné z: <http://www.penalreform.org/wp-content/uploads/2015/05/MANDELA-RULES.pdf>.

nedostatečně vypořádá, ohrožuje základní hodnotu, již je podle čl. 1 odst. 2 Ústavy vázanost České republiky závazky, které pro ni vyplývají z mezinárodního práva.“⁷

Obdobně je třeba přistupovat i k výkladu evropských vězeňských pravidel, standardních minimálních pravidel a dalším pramenům soft-law. Evropská vězeňská pravidla i standardní minimální pravidla upřednostňují možnost opuštění věznice odsouzeného v souvislosti s pohřbem člena rodiny, přičemž evropská vězeňská pravidla tuto možnost váží na podmínku „pokud to okolnosti umožňují“.

Ředitelka věznice odsouzenému neumožnila opustit věznici a své rozhodnutí dostatečně přesvědčivě neodůvodnila (viz výše), proto nejednala v souladu s výše uvedenými pravidly.

C.4 Zpráva veřejného ochránce práv JUDr. Otakara Motejla ze dne 21. 7. 2009

Ředitelka ve svém vyjádření poukazuje rovněž na zprávu o šetření veřejného ochránce práv JUDr. Otakara Motejla ze dne 21. 7. 2009, sp. zn. 7047/2008/VOP/MBL, kdy měl ochránce v obdobném případě konstatovat, že Věznice Znojmo nepochybila.

Po prostudování zprávy svého předchůdce jsem zjistila, že jde o nesrovnatelný případ. Odsouzený Z. tehdy žádal o přerušení výkonu trestu na dva dny za účelem řešení svých rodinných problémů a problémů s domem, zatímco pan A. žádal, aby se mohl zúčastnit pohřbu svého bratra (neopakovatelná zásadní událost). Ochránce tehdy akceptoval argumentaci konkrétní trestní minulostí odsouzeného, za zásadní označil tvrzený důvod pro přerušení výkonu trestu a nereálnost dosažení řešení během žádaného přerušení. Ochránce také uznal odůvodněnost obavy věznice, že by odsouzený nedostal svému slibu navrátit se do věznice do dvou dnů. V nyní posuzovaném případě však věznice nedoložila dostatečné a přesvědčivé důvody, které ji vedly k úsudku, že se stěžovatel po skončení pohřbu svého bratra do věznice nevrátí nebo přerušení výkonu trestu jinak zneužije (viz výše).

Ráda bych zdůraznila, že závěry v této věci neznamenal, že od věznic požaduji, aby vždy vyhověly žádostem odsouzených o přerušení výkonu trestu odnětí svobody. Naopak, jak je snad patrné i ze struktury této zprávy, plně respektuji prostor pro uvážení věznice, zda konkrétnímu odsouzenému povolí či nepovolí opustit věznici. Žádám však, aby věznice vždy posuzovala všechny podmínky pro omezení základních práv odsouzených, zejména kladla důraz na vyhodnocení, **zda opatření věznice sleduje legitimní cíl a je nezbytné k dosažení tohoto cíle**. Aby bylo zřejmé, zda věznice této své povinnosti dostála, je nezbytné, aby své zamítavé rozhodnutí přesvědčivě zdůvodnila. V daném případě bylo odůvodnění typem trestné činnosti, pracovním nezařazením a problémy s alkoholem a drogami natolik povrchní a nepřesvědčivé, že jsem nemohla podnět stěžovatele posoudit jinak, než v postupu věznice shledat pochybení. Za pochybení považuji rovněž skutečnost, že stěžovatel nebyl s důvody zamítnutí své žádosti seznámen.

S ohledem na výše uvedené vydávám své závěrečné stanovisko podle ustanovení § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv. Součástí stanoviska je návrh opatření k nápravě.

⁷ nález ÚS z 27. 10. 2015, sp. zn. I. ÚS 860/15

D. Opatření k nápravě

Věznici Znojmo navrhuji, aby:

- (A) povolila (v zákonem stanovených případech) přerušení výkonu trestu, není-li setrvání ve věznici skutečně nezbytné k ochraně veřejné bezpečnosti, pořádku a předcházení zločinnosti,
- (B) případné zamítnutí žádosti odsouzeného o přerušení výkonu trestu odnětí svobody vždy konkrétně a přesvědčivě zdůvodnila,
- (C) stěžovateli jako zadostiučinění nabídla větší kontakt s rodinou (návštěvy bez zrakové a sluchové kontroly, prodloužení doby návštěv apod.).

Závěrečné stanovisko zasílám ředitelce Věznice Znojmo a žádám, aby mi podle ustanovení § 20 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv sdělila, zda a jak provedla navržená opatření k nápravě. Odpověď očekávám v zákonné lhůtě 30 dnů od doručení stanoviska. Stanovisko zasílám také stěžovateli.

Pokud ředitelka Věznice Znojmo nepřijme navržená opatření k nápravě nebo provedená opatření nebudu považovat za dostatečná, podle ustanovení § 20 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv vyrozumím nadřízený úřad, případně mohu o svých zjištěních informovat veřejnost včetně sdělení jmen osob oprávněných jednat jménem věznice.

Brno 24. srpna 2016

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.
veřejná ochránkyně práv